



Päivähoidon laadukkaat aloituskäytännöt

Ollaksen päiväkodissa

Sosiaalialan
koulutusohjelma,
sosionomi
Opinnäytetyö
22.9.2010

Nina Remes

Koulutusohjelma Sosiaaliala	Suuntautumisvaihtoehto Sosionomi AMK	
Tekijä/Tekijät Nina Remes		
Työn nimi Päivähoidon laadukkaat aloituskäytännöt Ollaksen päiväkodissa		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika syksy 2010	Sivumäärä 33+1 liite
TIIVISTELMÄ <p>Työskentelen Vantaalla Ollaksen päivähoitoyksikössä. Päivähoidossa olevien lasten vanhemmille tehtiin vuonna 2008 päivähoiton toimintaa ja laatua kartoittava asiakastyytyväisyyskysely. Ollaksen päiväkodin henkilökunta kokosi ajatuksiaan kyselyn tulosten pohjalta nousseista kehittämistarpeista omaan päivähoitoyksikkönsä. Yksikköön kaivattiin selkeää ja yhteneväistä ohjeistusta lapsen päivähoiton aloituskäytännöistä. Yhteiset työmenetelmät tukevat päiväkodin kasvatushenkilöstöä toimimaan yhdenmukaisesti ja keskittymään lapsen yksilölliseen huomioimiseen ja perheiden kohtaamiseen päivähoiton aloitusvaiheessa.</p> <p>Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen toiminnallinen opinnäytetyö. Aiheena työssäni on päivähoiton laadukkaat aloituskäytännöt Ollaksen päiväkodissa. Sain aiheeni päivähoitoyksikön esimieheltä. Hänen näkemyksensä mukaan lapsen turvallisuuden tunne ja sen ylläpito sekä vanhempien kuuleminen kasvatuskumppanuutta tavoitellen ovat yksikön haasteita ja kehittämistarpeita, jotka sisältyvät päivähoiton aloituksen laadukkuuteen. Opinnäytetyöni tarkoituksena on teoreettisesti tarkastellen selkeyttää ja ohjeistaa päiväkodin kasvatushenkilöstön toimintaa sekä kehittää esimieheni kanssa yhteistyössä yhtenevät työmenetelmät ja käytännöt lapsen päivähoiton aloitukseen. Tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaaminen luotettavan ja perhettä kunnioittavan kasvatuskumppanuuden muodostamisella jo päiväkotiin tutustumisesta alkaen ensikäynnillä.</p> <p>Opinnäytetyöni on kaksiosainen. Ensimmäisessä osassa tarkastelen päiväkodin varhaiskasvatusta, lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia päivähoiton alkaessa, kiintymyssuhdeteoriaa ja vastuuhoidajuutta. Teoreettisena viitekehystenä opinnäytetyössäni on kasvatuskumppanuus. Tarkastelen lapsen päivähoiton aloitusta neljävaiheisena prosessina. Arvioin opinnäytetyöprosessia ja opinnäytetyöni produktia työvälineenä sekä pohdin päivähoiton aloituksen laadukkaan toteutumisen mahdollisuuksia. Toinen osa on opinnäytetyöni produkti, jonka tarkoituksena on toimia päiväkodin kasvatushenkilöstön työvälineenä ja muistin tukena lapsen päivähoiton aloitusprosessissa.</p> <p>Opinnäytetyöni produktin mukaiset päivähoiton aloituskäytännöt otettiin käyttöön ensimmäisen kerran huhtikuussa 2010. Tarkoituksenamme työyksikössämme on keskustella produktin sisällön toimivuudesta, mahdollisista koetuista epäkohdista ja yhteistyössä kehittää aloituskäytänteitä laadukkaiksi.</p>		
Avainsanat kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhdeteoria, vastuuhoidajuus, lapsen päivähoiton aloitus		

Degree Programme in Social Services		Degree Bachelor of Social Services	
Author Nina Remes			
Title High Quality Methods at the Start of Day Care in Ollas Kindergarten			
Type of Work Final Project	Date Autumn 2010	Pages 33+1 appendix	
<p>ABSTRACT</p> <p>I work in Ollas child day care unit, Vantaa. In 2008 a customer satisfaction survey was conducted in the Helsinki metropolitan area. It scanned the quality and operations of day care. The pedagogical staff in Ollas kindergarten collected the development needs of their unit from the results of the survey. The unit needed clear and coherent guidance for initial practices of day care. Common working methods could support the staff in the kindergarten to act in a consistent way and enable them to focus on the children and their families individually at the start of day care.</p> <p>My final project was a development project. It was connected to working life. The subject of my work was high quality methods at the start of day care in Ollas kindergarten. I got the idea from the manager of the unit. In her view, the child's feeling of safety and its maintenance, and consultation with parents according to pedagogical partnership principles were the challenges and development needs of the unit. They included high quality methods at the start of day care. The purpose of this study was to examine the work activities of the kindergarten staff. The purpose was to develop coherent working methods and practices in cooperation with the management. The aim was to safeguard the holistic welfare of the child. It worked if the staff faced the family with reliable and respectful style of pedagogical partnership in their first meeting.</p> <p>My final project included two parts. The first part examined early childhood education, children's holistic welfare at the beginning, the attachment theory and the methods of key working. The theoretical framework was pedagogical partnership. I studied the child day care starting process in four sessions. I evaluated the final project process and product I achieved and I reflected on the realization opportunities of high quality methods at the start of day care.</p> <p>The second part was a product of the final project: a leaflet of instructions. It is intended to provide a tool for pedagogical staff in the kindergarten.</p> <p>In April 2010 the first pedagogical team at Ollas used the leaflet of day care practices. In the future our intention at Ollas is to discuss, how the new instructions can be applied and further develop high quality practices of day care.</p>			
<p>Keywords</p> <p>pedagogical partnership, attachment theory, methods of key working, start of day care</p>			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	2
	2.1 Tarkoitus ja tavoitteet	2
	2.2 Tiedon hankinta, käsittely ja rajaukset	3
	2.3 Aiheen merkitys kohderyhmälle	6
3	PÄIVÄKODIN VARHAISKASVATUS	7
4	KASVATUSKUMPPANUUS, KIINTYMYSSUHDETEORIA, VASTUUHOITAJUUS	10
	4.1 Kasvatuskumppanuus	10
	4.2 Kiintymyssuhdeteoria ja vastuuhoidajuus	12
5	LAPSEN PÄIVÄHOIDON ALOITUS NELJÄ VAIHEISENA PROSESSINA	15
	5.1 Perheelle ilmoitus päivähoitopaikan saannista	15
	5.2 Ensi käynti	15
	5.3 Lapsen päivähoidon aloitus	18
	5.4 Informaatiotilaisuus vanhemmille	20
6	PROSESSIN JA PRODUKTIN ARVIOINTI	21
	6.1 Prosessin vaiheet ja arviointi	21
	6.2 Produkti työvälineenä	24
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
	7.1 Kasvatuskumppanuuden muodostuminen	27
	7.2 Hyvinvoiva lapsi	28
	7.3 Vastuuhoidajuus	29
8	POHDINTA	31
	LÄHTEET	32
LIITE 1	Laadukkaat päivähoidon aloituskäytännöt kasvatushenkilöstön työmenetelmänä Ollaksen päiväkodissa	

1 JOHDANTO

Työskentelen Vantaalla Ollaksen päiväkotiyksikössä, jossa on kuusi lapsiryhmää, kerhotoimintaa sekä avoin päiväkotiryhmä. Päivähoidossa olevien lasten vanhemmille tehtiin vuonna 2008 päivähoiton toimintaa ja laatua kartoittava asiakastyytyväisyyskysely (Pääkaupunkiseudun kuntien päivähoiton asiakaskysely.2008). Työyksikön kehittämispäivänä 28.3.2009 Ollaksen päiväkodin kasvatushenkilöstö kokosi ajatuksiaan kyselyn tuloksista nousseiden kehittämistarpeiden tuomista haasteista yksikölle.

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen toiminnallinen opinnäytetyö. Aiheena työssäni on päivähoiton laadukkaat aloituskäytännöt Ollaksen päiväkodissa. Sain aiheen opinnäytetyöhöni, keskusteltuani esimieheni kanssa halustani tehdä opinnäytetyöni työelämän tarpeeseen. Opinnäytetyöni tarkoituksena on teoreettisesti tarkastellen selkeyttää ja ohjeistaa kasvatushenkilöstön toimintaa kehittämällä yhtenevät työmenetelmät ja käytännöt lapsen päivähoiton aloituksessa. Tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaaminen luotettavan ja perhettä kunnioittavan kasvatuskumppanuuden muodostamisella jo päiväkotiin tutustumisesta alkaen ensikäynnillä.

Kuvaan päivähoiton aloituksen neljävaiheisena prosessina. Rajaan työni prosessin toiseen vaiheeseen, ensikäyntiin päiväkodissa, jota tarkastelen vanhempien näkökulmasta ja kolmanteen vaiheeseen, lapsen päivähoiton aloitukseen, jota tarkastelen lapsen näkökulmasta. Produktina työstäni laadin päivähoiton kasvatushenkilöstölle työn ohjeistuksen lapsen päivähoiton aloitusprosessin eri vaiheissa.

Toimintaympäristönä työssäni on päiväkodin varhaiskasvatus. Teoreettisena viitekehyksenä on kasvatuskumppanuus. Käsittelen työssäni lapsen hyvinvointiin liittyvää kiintymyssuhdeteoriaa ja kasvattajien ja vanhempien välistä vastuuhoitajamallista yhteistyötä. Ollaksen päiväkodin varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelmassa painotetaan vanhempien kuulemistä ja osallistumismahdollisuutta lapsensa varhaiskasvatukseen ja päiväkodin toimintaan. Hyvinvoiva lapsi ja kasvatuskumppanuus ovat yksikön laadukkaan toiminnan lähtökohtia ja samalla arvioitavia ja kehitettäviä haasteita työssä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö. Sen tarkoituksena on toimia työn ohjeistuksena, selkeyttää lapsen laadukasta päivähoiton aloitusta prosessina ja kehittää yhtenevät työmenetelmät ja käytännöt lapsen päivähoiton aloitukseen. Kohderyhmänä on päiväkodin kasvatushenkilöstö.

Vantaan päivähoitossa olevien lasten vanhemmille vuonna 2008 tehdyn päivähoiton toimintaa ja laatua kartoittavan asiakastyytyväisyyskyselyn (Pääkaupunkiseudun kuntien päivähoiton asiakaskysely.2008) mukaan työyksikköni toiminnan kehittämiskohteeksi nousivat lapsen päivähoiton aloituskäytännöt. Työyksikön kehittämispäivänä 28.3.2009 yksikön kasvatushenkilöstö kokosi ryhmätöinä ajatuksiaan kehittämistarpeen sisällöstä ja siitä nousevista haasteista. Yksikköön kaivattiin selkeää ja yhteneväistä ohjeistusta kasvatushenkilöstön toimintaan, kun lapsi aloittaa päivähoiton päiväkodissa (Parviainen.2009).

Opinnäytetyöni tarkoituksena on vastata työyksikköni toiminnan kehittämistarpeeseen. Jotta kyselytutkimuksesta noussutta kehittämistarvetta päästään työstämään, vaatii se teorian tietoon perehtymistä, yhteenvedon tekemistä tämänhetkisistä käytännöistä, muiden päivähoitoyksiköiden aloituskäytäntöihin tutustumista ja arviointia laadukkaampien työmenetelmien valinnasta ja käyttöönotosta.

Tavoitteenani on yhteistyössä päiväkodin esimiehen kanssa laatia työmenetelmät, jotka toimivat tukena ja ohjaavat päiväkodin kasvatushenkilöstöä työssään lapsen aloittaessa päivähoiton päiväkodissa. Yhteneväisiä, seikkaperäisiä valtakunnallisia ohjeita työntekijöille päivähoiton aloitukseen liittyen ei ole, vaikka kirjallisuutta lapsen päivähoitosta ja kasvatuskumppanuudesta löytyy runsaasti. Yleisiä ohjeistuksia liittyen päivähoiton aloitukseen on tehty muun muassa kuntien päivähoiton hankkeina (Kaskela, Kekkonen. 2006. 3).

Yhteiset työmenetelmät tukevat kasvatushenkilöstöä toimimaan yhdenmukaisesti ja auttavat keskittymään lapsen yksilölliseen huomioimiseen ja perheiden kuulemiseen jo

ensikäynnillä päiväkotiin tutustumisesta alkaen. Perheen kuuleminen luo pohjan laadukkaalle kasvatuskumppanuuden synnylle. Tavoitteena työmenetelmien kehittymiselle ovat päivähoidon laadukkaat aloituskäytännöt, joissa turvataan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja välitetään vanhemmille kuulluksi tuleminen tunne kasvatuskumppanuuteen liittyen. Nämä tavoitteet pohjautuvat yksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelman arvoihin.

Kasvatusyhteisömme arvoperustan luovat Vantaan kaupungin palveluja ja toimintaa määrittävät arvot. Turvallisuus on yksikössämme nostettu keskeiseksi arvoksi. Turvallisuudentunne on lapsen hyvinvoinnin perusta ja suotuisan kehityksen edellytys. Myös lasten vanhemmat ilmaisivat tehdyssä kyselyssä turvallisuuden ensisijaiseksi hyvän päivähoiton tunnusmerkiksi. Asiakaslähtöisyydellä haluamme korostaa perheen vaikutusmahdollisuuksia suunniteltaessa lapsen hoitoa, kasvatusta ja opetusta.

Arvot ohjaavat kasvatusyhteisömme toimintaa ja siinä tehtäviä ratkaisuja. Jokaisella työntekijällämme on henkilökohtainen vastuu arvojen toteutumisesta. Työyhteisömme on kasvatusyhteisö. Arvojen tulee elää ja toteutua myös työyhteisössämme ja sen toimintatavoissa. (Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma. 2009. 5.)

2.2 Tiedon hankinta, käsittely ja rajaukset

Lapsen päivähoiton aloitukseen liittyvät vaiheet työmenetelmineen ovat jokaisen yksikön itsensä päätettävissä ja määritettävissä. Suunnitellessani opinnäytetyöni sisältöä aloitin työskentelyni kartoittamalla käytössä olevat työmenetelmät ja toiminnan ohjeistukset liittyen lapsen päivähoiton aloitukseen yksikössämme ja perehtymällä yksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelmaan. Kokosin päiväkodin kaikki erilaiset käytössä olleet ja käytössä olevat lapsen päivähoiton aloitukseen liittyvät tiedon keräämislomakkeet. Päiväkodin varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelmassa aloitukseen liittyviä käytäntöjä oli osittain kirjattuna, mutta tieto oli pirstaleista jakautuessaan eri asiakokonaisuuksien alle. Esimieheni kertoi minulle sen hetkisistä käytännöistä ja haasteista, jotka olivat nousseet esille myös edellä mainituissa työyksikön kehittämispäivän toiminnan kehittämistarpeiden ryhmätöissä.

Työyksikköni ryhmäkohtaiset käytännöt ja tiedon keräämiseen tarkoitetut lomakkeet poikkesivat toisistaan. Yhteisiä toimintatapoja perheen vastaanottamisesta päiväkotiin,

vanhempien kanssa käytävästä aloituskeskustelusta, lapsen pehmeästä laskusta päivähoitoon ja päivähoidon aloituksesta pehmeän laskun jälkeen ei yksikössämme ollut. Perheen ensitapaaminen oli painottunut päiväkodin fyysisen ympäristön esittelyyn, vanhemmilta kyselemiseen lapsensa tavoista ja tottumuksista ja kasvatushenkilöstön päiväkodin toiminnasta tiedottamiseen. Alle kolme -vuotiaiden lasten ryhmässä oli keskitytty lapsen kehityksen kartoittamiseen ruokailun, päiväunien tarpeen ja wc-taitojen kautta. Isompien lasten osalta perheiden kanssa käytävästä aloituskeskustelusta ja sen dokumentoinnista ei ollut selkeitä ohjeita tai yhteneväisiä käytäntöjä.

Päiväkodin kehittämispäivänä 28.3.2009 tehdyn toiminnan kehittämistä työstäneiden ryhmien yhteenvedossa kuvattiin parannettavia asioita perheiden kohtaamisessa ja tärkeiksi koettuja sisältöjä haasteineen. Erityisen tarkastelun kohteeksi oli noussut lapsen hyvinvointi ja turvallisuuden tunteen ylläpitäminen päivähoiton aloitusvaiheessa. Vertasin yksikkömme aloituskäytäntöjä kirjallisuudesta löytämiini ohjeistuksiin (muun muassa Tarja Lundin ja Soukankujan päiväkodin työryhmän yhteenvedo 2002) ja tutustuin erilaisiin päivähoiton aloitusta kehittäneisiin hankkeisiin sekä alueemme toisen päiväkodin kehitteillä oleviin aloituskäytäntöihin. Kirjasin päiväkodin varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelmasta arvot, jotka määrittävät työyksikköni toimintaa suhteessa perheisiin.

Tarkastelimme esimieheni kanssa koostettani ja keskustelimme kehitettävistä toimintatavoista. Halusimme kirjata työmenetelmät, jotka ohjaisivat kasvatushenkilöstöä luomaan laadukkaita aloituskäytäntöjä päivähoiton aloitukseen päiväkodissamme. Laadukkuuteen liittyisi lapsen turvallisuuden tunne päivähoiton aloituksessa ja kasvatuskumppanuuden korostaminen vanhempia kuullen heidän puheenvuorolleen tilaa antaen. Turvallisuutta toisi lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen liittyen perushoivan ohella lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen ylläpitoon. Mainitut laadukkuutta tuovat työmenetelmät perustuvat päiväkodin varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelman yksikkökohtaisesti laadittuihin arvoihin.

Kyselemisen ja toiminnasta tiedottamisen sijaan halusimme nostaa käytäntöön kuuntelevamman ja vanhemmista itsestään lähtevän kasvatuskumppanuuden ilmapiirin.

Halusimme myös painottaa jo päivähoiton aloitusvaiheessa lapsen kehitykseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyvän huolen puheeksi ottamisen (Eriksson, Arnkil. 2006) toimintamallia päiväkodissa.

Koimme tärkeäksi, että jokaiselle päivähoiton aloittavalle lapselle valitaan vastuuhuoltaja, joka toimii lapsen vastaanottajana päiväkotiin, aloitusvaiheen turvallisena aikuisena, kiintymyssuhteen ylläpitäjänä ja perheen yhdyshenkilönä. Tämä auttaa lapsen turvallisuuden tunteen ja hyvinvoinnin muodostumista päiväkodissa. Päivähoitoa käsittelevässä kirjallisuudessa vastuuhoidajan rinnalla käytetään termejä omahoitaja, oma aikuinen ja vastuukasvattaja. Yksikköömme valitsimme termin vastuuhuoltaja. Halusimme rajata vastuuhoidajan työmenetelmien tarkastelun nimenomaan päivähoiton aloitusvaiheeseen.

Työn ohjeistukseen, eli opinnäytetyöni produktiin (liite1), valitsimme tulevan materiaalin kuvasin vaiheittain päivähoiton aloitusprosessina. Jaoin keräämäni materiaalin asiakokonaisuudet neljään pääluokkaan, josta sain prosessin neljä vaihetta. Prosessina kuvaaminen selkeyttää päivähoiton aloitukseen liittyviä työvaiheiden sisältöjä vaiheittain ja on näin ollen helppo omaksua käytännönläheiseksi työvälineeksi kasvatushenkilöstölle.

Ensimmäisessä vaiheessa päiväkodin johtaja soittaa perheelle ja kertoo päivähoitopaikan saannista ja aloituskäytännöistä. Toisessa vaiheessa vastuuhuoltaja, joka on valittu päivähoiton aloittavalle lapselle, tapaa vanhemmat ensikäynnillä päiväkodissa. Kolmannessa vaiheessa lapsi aloittaa päivähoiton. Neljännessä vaiheessa päiväkodin johtaja kutsuu päivähoiton aloittaneiden lasten vanhemmat päiväkotiin yhteiseen tiedotustilaisuuteen elo-syyskuussa toimintavuoden alussa.

Rajaan oman opinnäytetyöni toisen ja kolmannen vaiheen tarkempaan käsittelemiseen, koska nämä vaiheet ovat päivähoiton kasvatushenkilöstön toimintaa. Toisessa vaiheessa on vanhempien näkökulma, korostaen vanhempien kuulemistä. Kolmannessa vaiheessa on lapsen näkökulma, korostaen lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteen ylläpitoa. Ensimmäisen ja neljännen vaiheen käytännön toteuttamisesta vastaa päivähoitoyksikön johtaja. Päivähoiton aloitusprosessin toisen ja kolmannen vaiheen

sisältöjen teoreettiset perusteet avaavat prosessin kuvauksen yhteydessä viidennessä luvussa.

Teoreettista viitekehystä ja käsitteistöä opinnäytetyölleni antavat kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhdeteoria ja siihen liittyvä vastuuhuoltoisuus. Käsitteet painottuvat lapsen päivähoiton aloitusta käsittelevässä kirjallisuudessa ja niiden avaaminen tukee päiväkodin varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelman (Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma.2009.15-24) sisällöllisiä tavoitteita ja arvoja.

2.3 Aiheen merkitys kohderyhmälle

Kohderymänä opinnäytetyössäni on Ollaksen päivähoitoyksikön kasvatushenkilöstö. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) määrittelee päivähoitoalan työntekijöiden koulutusvaatimukset. Kelpoisuusvaatimuksena lastentarhanopettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetyn ohjeistuksen mukaan. Lastenhoitajana voi toimia lähihoitaja tai vastaavan aikaisemman koulutuksen saanut. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005 7§, 16§.)

Työyksikössäni työskentelee kasvatushenkilöstönä yhdeksän lastentarhanopettajaa sekä 13 lastenhoitajaa. Lastentarhanopettajista kuusi on koulutukseltaan lastentarhanopettajia ja kolme on koulutukseltaan sosionomeja (AMK). Lastenhoitajien työnimikkeellä työskentelevät ovat koulutukseltaan lastenhoitajia, päivähoitajia tai lähihoitajia. Yksikköä johtaa hallinnollinen johtaja.

Kasvattajat yhteisössämme ovat ammatillisesti sitoutuneita toimimaan asettamiemme arvojen mukaisesti ja lapsen hyvinvointia tukevasti. Kasvattajan tehtävä on olla lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen mahdollistaja, tukija, innostaja ja ohjaaja. Kasvattajan tavoite on tuntee lapsen ominaispiirteet ja tapa toimia. Toimintatapojen suunnittelussa ja arjen käytännöissä huomioidaan lapsen erilaiset tarpeet. Yhdessä vanhempien kanssa kasvattajat suunnittelevat ja arvioivat lapsen hoidon,

kasvatuksen ja opetuksen. (Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma. 2009. 7-8.)

Selkeät työmenetelmät mahdollistavat keskittymisen lapsen hyvinvoinnin turvaamiseen työssä ja helpottavat työntekijöiden toiminnan ja ajankäytön suunnittelemista. Opinnäytetyöni tuotos eli produkti, toimii kasvatushenkilöstön työn ohjeistuksena ja muistin tukena prosessin eri vaiheisiin liittyvissä asioissa. Lisäksi se toimii uusille työntekijöille ohjeistuksena päivähoiton aloituskäytännöistä sisältyen osana yksikön perehdytyskansioon. Produktin alussa olevassa johdannossa selkeytän lyhyesti ohjeistuksen tarkoitusta, käyttö menetelmää ja perusteita sen sisältöön. Produktin lopussa olevan kirjallisuusluettelon avulla kasvatushenkilöstön on helppo löytää lisätietoa käsitteisiin tai asiakokonaisuuksiin liittyen. Näin ollen aikaisemmin päiväkodissa työtä tehneet, sekä uudet työntekijät hyötyvät ohjeistuksesta parhaiten. Ammattinimikkeellä ei ole ratkaisevaa merkitystä käsitteistön hallintaan, sillä kasvatushenkilöstö on omien tarpeidensa ja mielenkiintonsa mukaisesti hankkinut erilaisiin ammatillisiin asioihin tietoa täydennyskoulutuksista tai ammattikirjallisuudesta.

3 PÄIVÄKODIN VARHAISKASVATUS

Päiväkotitoimintaa säätelee laki lasten päivähoidosta (36/1973). Lasten päivähoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoitona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Päiväkotihoitoa voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi. Lain mukaan päivähoiton tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä.(Laki lasten päivähoidosta 36/1973 1§-2§.)

Vantaalla päivähoiton ja esiopetuksen järjestämisestä on 1.1.2008 alkaen vastannut sivistystoimi. Vuoden 2007 loppuun asti päivähoidosta vastasi sosiaali- ja terveystoimi ja esiopetusta järjestettiin molemmilla toimialoilla. Sivistystoimen toimialan tehtävänä on opetuslautakunnan toimialaan kuuluvien asioiden valmistelu ja täytäntöönpano. Sivistystoimi järjestää opetus-, kirjasto- ja varhaiskasvatuspalveluja kuntalaisten

osaamisen, uudistumisen, hyvinvoinnin ja henkisen kasvun tukemiseksi Sivistystoimi on jaettu tulosalueisiin, joista yksi on varhaiskasvatuksen tulosalue. Jokaista tulosaluetta johtaa tulosaluejohtaja.(Vantaan kaupunki.2010.)

Varhaiskasvatus on kaikkien alle kouluikäisten lasten elämänpiirissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Tavoitteena on edistää tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunnalliselta kannalta katsottuna varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Nämä kolme ovat tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa. Varhaiskasvatusta järjestetään valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhaiskasvatuspalveluissa, kuten päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona sekä erilaisena avoimena toimintana. Tavoitteena varhaiskasvatuksen toteuttamisessa on hyvinvoiva lapsi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 11-15.)

Varhaiskasvatuksessa perheen tukeminen on toimintamuotona yksi keskeisistä tehtävistä. Päivähoitopalveluissa perheen tuntemus edesauttaa perhetilanteiden tunnistamista ja tuen tarvetta. Päivähoidon henkilöstön osaaminen ja asiantuntijuus muodostuu varhaiskasvatuksen alueelle. Perheen kohtaamisessa lapsen etu ja yhteinen kasvatustehtävä ovat etusijalla. (Heinämäki. 2004.50).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline, jonka pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätöksenä 28.2.2002 hyväksymät varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Edelleen tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa ja moniammatillista yhteistyötä eri palvelujen kesken, joilla tuetaan lasta ja perhettä ennen lapsen oppivelvollisuuden alkamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005.7.)

Varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisilla että kunnan omilla asiakirjoilla. Kuntatasolla varhaiskasvatuksen ohjaus on monimuotoista ja asiakirjojen nimet voivat vaihdella. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma on kunnan suunnitelmaa yksityiskohtaisempi. Siinä kuvataan yksikön varhaiskasvatuksen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudet, lähtökohdat sekä niiden toteutuminen arjen

kasvatuskäytännöissä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen suunnitelma kohdistetaan jokaiseen lapseen yksilöllisesti. Ne laaditaan yhdessä vanhempien kanssa, ja ne ohjaavat lapsikohtaisesti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005.8-9.)

Jokaiselle päiväkodissa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatuksen suunnitelma. Lomakkeet poikkeavat toisistaan eri kunnissa. Kiinteä vuorovaikutus lasten ja vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten välillä muodostaa lapsen varhaiskasvatuksen mielekkään kokonaisuuden. Olennaista on asioiden muodon esitystavan sijaan, että saadaan aikaan kasvatuskumppanuutta edistävä ja lapsen tarpeet esiin nostava käytännössä toteuttamiskelpoinen lapsikohtainen suunnitelma. Suunnitelman yhteisessä käsittely tilaisuudessa on tärkeää luoda johdonmukaiset käytännöt, joita noudatetaan kodissa ja päiväkodissa. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen, Kurvinen. 2006. 186, 200.)

Vantaalla uudistetaan vuoden 2010 aikana päivähoitossa käytössä oleva lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen liittyvät lomakkeet. Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen tulosalueen organisaatiota johtaa varhaiskasvatuksen johtaja. Hänen tukipalvelunaan toimii työryhmä, jossa on kehittämisspäällikkö, kaksi suunnittelijaa ja kolme varhaiskasvatuksen asiantuntijaa. He yhdessä työskentelevät uudistusta. Materiaalin valmistuttua se jaetaan jokaiseen päivähoitoyksikköön käyttöön. Lomakkeiden ja ohjeistuksen tavoitteena on yhtenäistää päivähoiton käytäntöjä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (Parviainen. 2010. Varhaiskasvatuksen organisaatio. 2010.)

Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaiselle lapselle hänen vanhempiensa kanssa pääsääntöisesti sinä lukukautena, jolloin lapsi aloittaa päivähoiton. Varhaiskasvatussuunnitelma on tavoitteellista tehdä sitten, kun kasvatushenkilöstö ja lapsi ovat tutustuneet toisiinsa ja vastuuhoitaja on ehtinyt saamaan tietoa lapsen tavoista ja tarpeista. Tällöin vanhempien kanssa käyty keskustelu on hedelmällisempää ja antoisampaa. Suunnitelmassa palataan päivähoiton aloituskeskusteluun ja vastuuhoitajan lapsesta dokumentoimiin asioihin.

4 KASVATUSKUMPPANUUS, KIINTYMYSSUHDETEORIA JA VASTUUHOITAJUUS

Laadukas varhaiskasvatus päiväkodissa alkaa perheen yksilöllisellä vastaanotolla päiväkotiin. Kasvatuskumppanuus saa alkunsa ensi kontaktista. Kasvatuskumppanuuden syntymisen ja lapsen päivähoidon pehmeään laskun onnistumisen turvaamiseksi halusimme esimieheni kanssa valita Ollaksen päivähoitoyksikköön vastuuhoidajuuden ohjaamaan kasvatushenkilöstön työtä. Vastuuhoidajuus tuo laatua kasvatuskumppanuuteen sekä auttaa lasta kannattelemaan kiintymyssuhdettaan vanhempaansa hoitopäivän ajan. Kiintymyssuhde pohjautuu kiintymyssuhdeteoriaan.

4.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja päiväkodin kasvatushenkilöstön tietoista sitoutumista yhdessä toimimiseen lasten kokonaisvaltaisen kehityksen parhaaksi. Tavoitteena on toimia samojen yhdessä luotujen sääntöjen mukaisesti lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja henkilöstö toimivat tasavertaisessa vuorovaikutuksessa, eli molempien mielipiteet ovat yhtä arvokkaita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. 31.)

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on muuttaa päiväkodin arkea niin, että lasten vanhempien näkemykset ja toiveet tulisivat paremmin kuulluiksi ja toimitivat ohjenuorana lapsen päiväkotipäivälle. Vanhempien ja perheiden kuuntelu ja kuuleminen on tärkeää, samoin kuin päiväkotielämän arjen tekeminen tutuksi lapsen vanhemmille. Ensitapaamisella ja lapsen tutustumisjaksolla luodaan pohja kasvatuskumppanuudelle ja myöhemmälle hoitosuhteelle. Kasvatuskumppanuudessa yhtenä tavoitteista on saattaa dialogiseen vuorovaikutukseen lapsen eri elinympäristöt ja kasvatuskäytännöt. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 13-14.)

Jokainen päivähoidon kohtaama perhe on erilainen. Kunkin perheen kohdalla tulee miettiä yksilöllisesti, mitä kodin tukeminen kasvatustehtävässä tarkoittaa. Tukeminen saattaa tarkoittaa kasvatukseen liittyvistä asioista puhumista, yhteisten käytäntöjen sopimista, perheen ohjaamista erilaisiin palveluihin tai vanhempainryhmän toiminnan

aktivointia. Yhteistyössä vanhemmat nähdään lapsensa asiantuntijoina ja ammattilaiset päivähoiton erityisosajina. Nämä yhdessä muodostavat lapsen kokonaisvaltaisen tuntemuksen. Perheiden kulttuurisia eroavaisuuksia, erilaisia arvoja, uskomuksia ja selviytymistapoja kunnioitetaan. Vanhempien merkitystä lapsensa kasvattajina korostetaan ja vanhempia tuetaan lapsen asioita koskevassa päätöksenteossa. (Pihlaja, Viitala. 2004.98-102.)

Vanhemmilla ja lapsilla on yhteinen historia, josta rakentuu elinikäinen sitoutuminen. Kodin arvot ja kulttuuri muodostavat lapsen elämän perustan ja perhe on lapsen tärkein yhteisö. Vanhemmuus on aikuisuuden keskeisimpiä tehtäviä ja vanhemmuudelle tulee antaa tilaa ja aikaa. Vanhemmilla on pääasiallinen vastuu lapsesta ja lapsen kasvatuksesta. Lasten tärkein hyvinvoinnin edellytys on hyvinvoiva perhe.(Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. 1999. 17.)

Kumppanuuden luominen ja ylläpitäminen vaatii kasvattajalta tietoista suhteen rakentamista ja tunnevuorovaikutusta sekä lapseen että tämän vanhempiin. Kasvattajalta vaaditaan myös valmiutta ja rohkeutta ottaa vanhempien kanssa esiin huolestuttaviakin asioita. Kasvatuskumppanuudessa puhutaan kasvattajan kasvatustietoisuudesta, jonka toivotaan lisääntyvän kumppanuuden myötä. Kasvatustietoisuudessa työntekijä herää kritisoimaan omia toimintatapojaan ja huomioimaan vanhempien toiveet ja lapsen tarpeet paremmin. Kasvatustietoisuudessa työntekijä myös tiedostaa oman vastuunsa lapsen väliaikaisena kasvattajana ja huoltajana. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 27-29.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat neljä peruseriaa: dialogisuus eli tasavertainen keskustelusuhde, kuuleminen, kunnioitus ja luottamus. Peruseriaa seuraamalla ja erilaisten uusien menettelytapojen avulla kasvatushenkilöstöllä on mahdollisuus luoda hyvä pohja kestäväälle kumppanuussuhteelle vanhempien kanssa. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 32-40.) Päivähoidon henkilöstöllä on koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden luomisesta. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatustietoisuus ja -oikeus. Vanhempien ja kasvattajien tiedot lapsesta luovat yhdessä parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 31.)

Toimivassa ja hyvässä kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien asiantuntemus omasta lapsestaan sekä kasvattajien ammatillinen näkemys varhaiskasvatuksesta. Ammattikasvattajien tehtävä on tukea lasten vanhempia heidän vanhemmuudessaan. Yhteistyön tulee olla vanhempia kuulevaa ja kunnioittavaa. Kasvatuskumppanuus muotoutuu avoimessa arjen vuoropuhelussa. Tärkeää on luottamuksellisen keskustelun toteutuminen ja yhteisen ymmärryksen saavuttaminen. Vanhemmilla tulee olla riittävästi mahdollisuuksia osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun. Kasvattajien toimintaa ohjaa lapsen edun ja tarpeiden esiintuominen ja yhteinen pohtiminen vanhempien kanssa. Kasvattajilla on velvollisuus tuoda vanhemmille tietoon omat näkemyksensä ja huolensa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä pulmista. Perheen kanssa yhdessä suunnitellaan ja sovitaan lasta tukevista varhaiskasvatuksen keinoista, mahdollisista jatkotoimista ja yhteydenotoista muihin tahoihin. (Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma 2009. 25.)

4.2 Kiintymyssuhdeteoria ja vastuuhuoltajuus

John Bowlby(1907-1990) on kiintymyssuhdeteorian isähahmo. Kiintymyssuhdeteoria on nykyisin paljon huomiota saanut teoria varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen vaikutuksesta lapsen myöhempään elämään. Siinä korostetaan lapsen ja häntä hoitavien aikuisten välistä vuorovaikutusta ja sen merkitystä myöhemmälle kehitykselle. Kiintymyssuhdeteoriassa ajatellaan, että lapsella on biologinen tarve muodostaa kiintymyssuhde. Lapsen on luotava suhde aikuiseen, joka auttaa selviytymään tunnetasolla ja konkreettisen hoivan tasolla. (Vilén, Vihunen ym. 2006. 87-88.)

Turvallinen kiintymyssuhde syntyy lapsen oppiessa luottamaan siihen, että hänet huomioidaan, hänen tarpeensa tunnustetaan ja niihin osataan vastata sopivalla tavalla. Turvallisessa kiintymyssuhteessa kasvattaja osaa reagoida sensitiivisesti lapsen erilaisiin tarpeisiin. Lapsi oppii viestittämään tunnetiloistaan selvästi ja suorasti. Turvallisesti kiinnittynyt lapsi alkaa hoivan ja huolenpidon ansiosta pitää itseään rakastettavana. Minäkuva muodostava lapsi kykenee kiintymysteorian mukaan antamaan ja vastaanottamaan rakkautta myös aikuisena. (Vilén, Vihunen ym. 2006. 88-89.)

Turvallisesta kiintymyssuhteesta elävä lapsi voi nauttia päivästä päivähoitossa, mutta iloitsee eniten hetkestä, jolloin vanhemmat hakevat kotiin. On tutkittu myös turvattoman ja välttelevän kiintymyssuhteen omaksuneiden lasten käytöstä. Kiintymyssuhteiden määrittelemisen ja niiden kertominen vanhemmille ei kuitenkaan kuulu päivähoiton tehtäviin. Tärkeämpää päivähoitossa on uskallus nähdä ja keskustella lapsen tavoista reagoida eri tilanteissa. Luottamussuhteen ollessa hyvä, voi vanhemmilta kysyä, miksi he arvelevat lapsen käyttäytyvän milläkin tavalla erotilanteissa. Vastauksia voi löytää vain yhdessä vanhempien kanssa vanhempia kunnioittaen ja heistä välittäen. (Vilén, Vihunen ym. 2006.113.)

Lapsi tarvitsee aikuisen kiintymystä ja mahdollisuutta itse kiintyä aikuiseen koko kasvuvuosiensa ajan. Vaikka kiintymys liittyykin lapsen lähimpiin ihmissuhteisiin, se asettaa myös yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia velvoitteita. Kaikille lasten kanssa työskenteleville aikuisille tulisikin antaa mahdollisuuksia luonnollisten, aikaa ja jatkuvuutta edellyttävien ihmissuhteiden rakentamiselle – välittämislle. Päiväkotien ja koulun henkilökunnan tulisi pätevyyden lisäksi olla mahdollisimman pysyvää. Lapsen perusoikeutena tulisi olla, että hänen elintärkeitä kiintymyssuhteitaan yhteisöllisesti suojellaan ja ylläpidetään. (Tamminen. 2004. 76-77.)

Päivähoidon aloittaminen on iso askel lapsen elämässä. Ero äidistä on ahdistavaa ja aiheuttaa stressiä. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä enemmän aiheeseen on kiinnitettävä huomiota. Kiintymyssuhde on lapsen kaiken kehityksen perusta. Näyttää siltä, että mitä luottavaisemman kiintymyssuhteen lapsi on muodostanut vanhempiinsa, sitä helpompaa hänen on kiinnittyä muihin aikuisiin. Päivähoitossa ensin rauhassa yhteen päivähoiton työntekijään kiinnittyneiden lasten on huomattu suhtautuvan luottavaisemmin myös vieraampiin aikuisiin. (Vilén, Vihunen ym. 2006. 117-118.)

Kun lapsi tulee päivähoitoon, hänen täytyy voida turvallisesti erota vanhemmistaan ja löytää uudet aikuiset, joihin hän voi luottaa. Lapsi hakee lohtua turvalliselta aikuiseltaan, joka on herkkä hänen tarpeilleen. Kiintymyssuhteen kehityksessä on tunnistettu herkkyyksia. Lapsen yksilölliset erot reagoinnissa päivähoitoto aloittamiseen ovat kehitysvaiheissa suuret. Päivittäisten erojen kokemiseen vaikuttavat monet aloituksen järjestämiseen liittyvät tekijät. Tutkimusten mukaan näyttää siltä, että äidin suhtautumisella päivittäisiin eroihin on suuri merkitys sille,

millaisia erotilanteita tulee. Päivähoidon alussa onkin siis äärimmäisen tärkeää tiedostaa se, että lapsen erotilanteiden helpottaminen alkaa vanhempien ja päivähoidon ammattilaisten vuoropuhelusta. Vanhemmalla tulee olla luottamus päivähoitopaikkaan ja lapsella turva päivähoidon aikuisissa. Tätä helpottaa ennen päivähoidon alkua järjestetty aloituskeskustelu ja pehmeä lasku päivähoitoon tutustumisjakson aikana. (Munter. 2002. 42-47.)

Varminta jokaisen lapsen turvallisuuden tunteen ja vanhempien kanssa käynnistyvän vuorovaikutuksen kannalta on, jos ryhmässä on omahoitaja – järjestelmä. Järjestelmässä tietyt aikuiset sitoutuvat ottamaan vastuun tietyistä lapsista pehmeän laskun ajan ja tarvittavan ajan tämän jälkeenkin. Omahoitajaan luodun kiinteän suhteen kautta lapsen suhteet laajenevat pian muihinkin aikuisiin alun tutustumisvaiheen jälkeen. Oma aikuinen on ollut se, joka on auttanut lasta tulemaan mukaan yhteisiin puuhiin, lohduttanut häden hetkellä, nukuttanut ja vaihtanut vaipat, istunut lattialla lapsen kanssa leikkimässä ja ollut lapselle läsnä. Omahoitaja on jutellut vanhempien kanssa paljon ja luonut lapsen mieleen turvallisuutta, joka syntyy siitä, että lapselle tärkeitten ihmisten suhteista välittyy luottamus. (Munter. 2002. 51-52.) Kirjallisuudessa käytetään omahoitaja termin rinnalla myös termejä oma aikuinen ja vastuukasvattaja, joilla tarkoitetaan kuitenkin samaa asiaa.

Joissakin kunnissa ja päivähoitoyksiköissä on kehitetty niin sanottu omahoitaja tai vastuukasvattaja käytäntö, joka mahdollistaa lapsen ja perheen yksilöllisen huomioimisen aloitusvaiheessa. Käytäntö auttaa lasta aloitusvaiheessa turvautumaan ja lohduttautumaan juuri tämän kasvattajan lähellä. Samalla käytäntö auttaa hoitajaa tuntemaan ja pitämään lasta mielessään, kun vastuu lapsista jakautuu usean kasvattajan kesken. Järjestely tuo helpotusta vanhemmille, kun he voivat jakaa ajatuksiaan ensisijaisesti yhden kasvattajan kanssa. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 44.)

Jari Sinkkosen toimittamassa kirjassa ”Pesästä lentoon” on kuvattu Soukankujan päiväkodin omahoitajuus-järjestelmää lapsen aloittaessa päivähoidon. Artikkelissa päiväkodin työryhmä kiteyttää ajatuksiaan omahoitajuudesta. He nostavat omahoitajuuden vahvuudeksi yhteistyön rakentumisen vanhempien kanssa ja lapsen turvallisuuden kokemukset omahoitajan välityksellä. Omahoitajakäytäntö toi hoitajan lähemmäksi lasta, auttoi näkemään selkeämmin lapsen erilaiset tarpeet ja antoi

paremmat mahdollisuudet vastata niihin asianmukaisesti. Hoitajat alkoivat kaivata läheisempää yhteyttä vanhempiin. Tämä asenne määrittelee hoitajan roolin lapsen auttajana ja tukijana. Se kertoo myös, että hoitaja on kiinnostunut myös siitä, mitä lapsen elämässä ja kehityksessä tapahtuu kotona – ei uteliaisuuttaan, vaan auttaakseen lasta hänen kiintymyssuhteessaan vanhempiinsa. (Lund. 2002. 244-245.)

5 LAPSEN PÄIVÄHOIDON ALOITUS NELJÄVAIHEISENA PROSESSINA

Kuvaan päivähoiton aloituksen prosessina, johon kuuluu neljä vaihetta (liite1). Prosessina kuvaaminen perustuu keräämääni teoretietoon, jonka asiakokonaisuudet jaoin teemojen mukaisesti neljään osaan. Asiakokonaisuuksien osista muodostuivat päivähoitoprosessin vaiheet. Käsittelen opinnäytetyössäni tarkemmin toista ja kolmatta vaihetta, joista vastaa päivähoiton kasvatushenkilöstö. Ensimmäisestä ja neljännessä vaiheista vastaa päiväkodin johtaja. Niiden sisältöjä kuvaan työssäni vain suppeasti.

5.1 Perheelle ilmoitus päivähoitopaikan saannista

Ensimmäisestä prosessin vaiheesta vastaa päiväkodin johtaja. Päiväkodin johtaja ilmoittaa perheelle päivähoitopaikasta ja kertoo aloituskäytännöistä. Johtaja ilmoittaa lapsen hoitoon valinnasta ryhmälle, johon lapsi sijoitetaan päiväkodissa.

5.2 Ensikäynti

Toisesta prosessin vaiheesta vastaa ryhmän kasvatushenkilöstö. Näkökulma ja painopiste ovat vanhempien kuulemisessa. Aloituskäytäntöjen mukaisesti ryhmän henkilökunnasta valitaan lapselle vastuuhoitaja, joka soittaa vanhemmille ja pyytää heidät ensikäynnille. Vastuuhoitaja toimii perheen asioiden yhdyshenkilönä ja keskittyy lapsen hyvinvoinnin ja turvallisen olon tukemiseen päivähoiton aloituksessa.

Hyvä ja turvallinen päivähoiton ja esiopetuksen aloitus luo pohjaa luottamukselliselle kasvatuskumppanuudelle. Ensikäynnille kutsutaan pienen lapsen vanhemmat mieluummin ilman lasta, jotta keskustelu ja lapsen tutustumissuunnitelman tekeminen

mahdollistuisi rauhallisissa merkeissä. Yli kolme -vuotias lapsi voi vanhempien niin halutessa olla ensikäynnillä mukana. Ryhmän henkilökunnalla tulee olla riittävästi tietoa lapsesta, hänen tavoistaan, luonteenpiirteistään ja kehitysvaiheestaan. Tämä auttaa henkilökuntaa kohtaamaan lapsen yksilöllisesti ja ymmärtämään häntä paremmin päivähoidon tai esiopetuksen alkaessa. Ensikäynnillä vastuuhoitajan tärkein tehtävä on selvittää vanhempien kanssa yhteinen kasvatustehtävä. Kuuleminen, kunnioitus, luottamus, ja vuoropuhelu avaavat kanavan vanhempien keskustelulle. (Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma 2009. 25.)

Kumppanuus alkaa aina tutustumisesta. Ehdotus tutustumiskäynnistä voidaan tehdä vanhemmalle samalla kun perheelle vahvistetaan tieto päivähoitopaikasta. Tutustumiskäynnin tavoitteena on käydä lapsen päivähoidon aloitukseen, perheen odotuksiin ja toiveisiin liittyvä aloituskeskustelu. Vanhemmilla on monenlaisia ennakoajatuksia ja kysymyksiä liittyen päivähoitoon ja arjen sujuvuuteen perheen muuttuvassa tilanteessa. Aloituskeskustelun lähtökohtana onkin antaa perheelle puheenvuoro. Aloituskeskustelun yhtenä tavoitteena on, että työntekijä auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoidon aloitukseen. Kasvattajan on tärkeä kuulla ja olla tietoinen vanhempien mahdollisista odotuksista, toiveista ja peloista päivähoiton aloituksen suhteen. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 41.)

Ensimmäiseen käyntiin varataan aikaa ja mahdollistetaan vastuuhoitajan keskittyminen vain vanhempiin. Mikäli ryhmässä on henkilökuntavajetta, aika perutaan ja sovitaan uusi aika. On tärkeää, että vanhemmat kertovat aloituskeskustelussa lapsestaan vastuuhoitajalle mahdollisimman paljon. Vastuuhoitaja kirjaa muistiin vanhempien kanssa keskustellut asiat ja kertoo tiimilleen olennaiset asiat ennen lapsen hoidon aloitusta päiväkodissa. Painopiste on vanhempien kuuntelussa ja kysymyksiin vastaamisessa.

Lapsen psyykinen tasapaino ja kehittyvän minuuden eheys ovat sidoksissa siihen, että ympäristö on lapsen näkökulmasta ennustettavissa. Lapsen kehitys tapahtuu osallistuen perheen arkisiin puuhiin eläen perheen sosiaalisessa ja kulttuurisessa maailmassa. Jokapäiväiset tapahtumat ovat toistuvuudellaan luoneet ennakoitavuutta, jonka varassa lapsi kohtaa tulevan. Päivittäin toistuvien asioiden samankaltainen jatkuvuus

päivähoidossa on siksi niin tärkeää lapselle. Tämä onnistuu vain vanhempien ja kasvatushenkilöstön keskusteluiden kautta. (Munter. 2002. 36.)

Kaikki vanhempien tuoma tieto, joka voisi auttaa lapsen sopeutumista uuteen ympäristöön, otetaan vastaan. Heti ensimmäisistä kontakteista lähtien pyritään luomaan luottamuksellista suhdetta vanhempien ja hoitajan välille. Kun vanhemmat oppivat luottamaan lapsensa hoitajaan, heidän on helpompi luovuttaa lapsensa päivähoitoon. Myös vanhempien omaa eroahdistusta on alussa hyvä käsitellä. Vanhemmilta on hyvä kysyä, miltä päivähoiton aloittaminen heistä tuntuu ja mitkä ovat heidän odotuksensa. (Vilén, Vihunen ym. 2006. 115.)

Ensikäynnillä vanhemmille esitellään henkilökunta ja tilat, erityisesti ryhmän tilat, joihin lapsi tulee. Sitten vanhemmille jaetaan päivähoiton aloitukseen liittyvät kaavakkeet, josta käytämme yksikössämme nimeä aloituspaketti (liite1. Aloituspaketti). Päiväkodin yleinen esittely on luettavissa Vantaan Kaupungin kotisivuilta. Jokaisen perheen kanssa tehdään tutustumissuunnitelma. Siinä sovitaan yksilöllisesti tutustumiskäytännöistä, lapsen kanssa tulosta päiväkotiin ja lapsen hoidon aloituksesta vaiheittain. Tätä vaihetta kutsutaan pehmeäksi laskuksi kodista päiväkotiin.

Ensikäynnin ja aloituskeskustelun tavoitteina on edistää lapsen turvallista päivähoiton aloitusta, luoda pohja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle, kuulla vanhempien odotuksia päivähoidosta ja heidän kasvatuskäsityksiään sekä luoda pohja vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden väliselle kasvatuskumppanuudelle. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 129.) Vanhempien tuntemusta lapsestaan on tärkeää kuunnella. Vanhemmat osaavat arvioida parhaiten pehmeän laskun pituuden tarpeen lapsensa kohdalla. Ensivaikutelma luo pohjan kasvatuskumppanuuden synnylle. Kun kasvatuskumppanuuden aloitus onnistuu, on mahdolliset huolen aiheetkin helpompaa ottaa esille. (Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma 2009. 20,26.)

5.3 Lapsen päivähoiton aloitus

Prosessin kolmannesta vaiheesta vastaa ryhmän kasvatushenkilöstö. Näkökulma on nyt lapsen hyvinvoinnissa ja turvallisuuden tunteen luomisessa ja ylläpidossa. Lapsen päivähoito alkaa pehmeällä laskulla vastuuhoidajan läsnä ollessa. Vastuuhoidaja keskittyy lapsen turvallisuuden tunteen luomiseen ja ylläpitämiseen. Lapsen persoonallista tapaa tutustua kunnioitetaan. Lapsi tulee päivähoitoon perheensä jäsenenä.

Lapsen päivähoito aloitetaan pehmeällä laskulla, jossa vanhemmat ovat lapsen mukana päivähoitossa. Lapsi tutustuu ensin yhdessä vanhempansa kanssa päivähoiton käytäntöihin, syömiseen ja nukkumaan menoon. Lapsen tutustumiskäynnit ovat ensin lyhyitä ja vähitellen ne pitenevät. Vähitellen lapsi jää vähäksi aikaa ilman vanhempiaan päivähoitoon. Lapsen aloittaessa päivähoiton on oman hoitajan hyvä olla vastaanottamassa lapsi. Näin lapsi voi kiinnittyä uuteen ympäristöön yhden aikuisen kautta. (Vilén, Vihunen ym. 2006. 115-116.)

Vanhemman ollessa lapsensa kanssa ryhmässä pehmeän laskun aikana, vastuuhoidaja huomioi lasta ja tutustuttaa hänet pienryhmään, jossa lapsi tulee olemaan. Vähitellen lapsi osallistuu koko ryhmän yhteisiin hetkiin. Vastuuhoidaja keskittyy lapsen turvallisuuden tunteen luomiseen ja ylläpitämiseen. Lapsen persoonallista tapaa tutustua kunnioitetaan. Hoitaja viestittää lapselle olevansa paikalla ja valmis, kun lapsi alkaa tutustua häneen (Vilén, Vihunen ym.2006. 115). Ryhmän henkilökunnan tulee muistaa, että rauhallinen ilmapiiri luo turvallisuuden tunnetta ja kiire aiheuttaa kaaosta.

Aikuisen ja pienen lapsen välinen suhde on vahvasti tunteisiin kiinnittyvä suhde. Voi ajatella, että lapselle toinen ihminen todentuu sen kautta, miten hän toimii lapsen kanssa. Miten puhuu, on tärkeämpää kuin mitä puhuu. Tunne ja kosketus todentavat aikuisen puheen lapselle. On tärkeää, että aikuinen tunnistaa lapsen tunnetilan, eläytyy siihen ja mukauttaa vuorovaikutuksensa siihen. Hymy aikuisen ja lapsen välisen suhteen käynnistäjänä on vailla vertaa. (Munter. 2002. 52.) Työntekijä on lapselle vanhempien edustaja päivähoitopäivän ajan. Vaikka hoitaja ei pyrikään korvaamaan vanhempia, on lapsen kiintyminen hoitajaan tärkeää. (Vilén, Vihunen ym. 2006. 115.)

Pehmeän laskun aikana lapsi ja vanhempi saavat ensivaikutelman päiväkotielämästä, ryhmän toiminnasta ja päiväkodin kasvatuskulttuurista. Vanhemman rooli on olla lapsensa tukena. Vastuuhoitaja tutustuu lapseen turvallisesti vanhemman läsnä ollessa. Vanhemmalle voi antaa arjen toimintoihin liittyviä tehtäviä lapsensa ja muutaman muun lapsen kanssa toimiessa. Näin vanhempi pääsee osallistumaan päivään, eikä tunne itseään ulkopuoliseksi tai ylimääräiseksi päiväkotiryhmässä. Yhteinen tekeminen on hyvä tapa tutustua (Vilén, Vihunen ym. 2006. 112). Vanhemmille luodaan mahdollisuus rehelliseen keskusteluun ja palautteen antamiseen toiminnasta.

Lapsen kiintymyssuhdetta omiin vanhempiinsa tuetaan. Vanhemmille kerrotaan, että esimerkiksi lapsen ikävöidessä jutellaan äidistä tai isästä. Lapsella voi olla mukana äidin tai isän kuva, vaate, huivi tai muu tuttu, turvallinen esine. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 44.) Kasvattaja auttaa lasta liittymään osaksi vertaisryhmää. Sekä lapsi että vanhempi tarvitsevat kasvattajalta erokokemuksen kuulevaa suhtautumista ja myötätuntoa. Pieni lapsi ei kykene käsittelemään omia ja toisten tunteita, eikä ymmärtämään omia kokemuksiaan. Hän on riippuvainen aikuisen kyvystä vastaanottaa ja käsitellä niitä. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 43.) Tiimin työnjakoa lapsiryhmässä järjestellään niin, että totutteleva lapsi saa riittävästi huomiota, syyliä ja vastuuhoidajan läsnäoloa. Aikuiset antavat tukensa leikkiin ja kaverisuhteiden muodostumiseen.

Omahoitaja ei tietenkään voi olla lapsen käytettävissä koko aikaa, mutta suunnittelemalla tilanteet, voidaan lasta auttaa ennakoimaan hetkiä, joina oma aikuinen on poissa. Vaikka omahoitaja huolehtii oman pienryhmänsä lasten hoidosta, tarvitaan koko tiimin yhteistyötä. Lasten ystävyys-suhteita leikissä tuetaan riippumatta siitä, kenen pienryhmään lapsi kuuluu. (Vilén, Vihunen ym. 2006. 117.)

Jokaisen perheen kanssa voidaan etsiä perheen ja lapsen kannalta paras tapa päivähoiton aloituksen toteuttamiseksi. Vähimmäisvaatimuksena pehmeälle laskulle voidaan pitää vähintään viikon jaksoa hoidon alettua, jolloin vanhempi tai vanhemmat ovat ensin yhdessä lapsen kanssa päiväkodissa ja jolloin lapsen aikaa ilman vanhempaa asteittain pidennetään. Pehmeän laskun aikana etsitään ja mahdollistetaan kaikki ne asiat lapsen elämässä, joilla rakennetaan pysyvyyttä ja jatkuvuutta lapsen kokemuksiin. Samalla luodaan tilanteita jotka auttavat uuden kohtaamisessa. (Munter. 2002. 58.)

Lapsi saa jäädä ilman vanhempansa päiväkotiin päivähoitopäätöksessä sovitusta päivämäärästä alkaen (Parviainen. 2010). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa palataan dokumentoituun aloituskeskusteluun lapsesta ja sieltä nouseviin asioihin. Keskustelujen dokumentoinnin tarkoituksena on toimia tukena kasvatuskumppanuudessa ja olla muistin tukena, mistä on keskusteltu ja mitkä asiat ovat mietityttäneet.

5.4 Informaatiotilaisuus vanhemmille

Lapsen päivähoiton **aloitusprosessin neljännessä vaiheessa** päiväkodin johtaja kutsuu toimintavuonna aloittaneiden lasten vanhemmat päiväkotiin yhteiseen informaatio tilaisuuteen. Tilaisuudessa kerrotaan muun muassa päiväkodin opetussuunnitelmasta ja päiväkodin yhteisistä käytännöistä ja toimintatavoista. (Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma 2009. 26.) Tilaisuus järjestetään elo-syyskuussa vuosittain. Prosessin vaiheesta ja sen toteutuksesta vastaa päiväkotiyksikön johtaja.

6 PROSESSIN JA PRODUKTIN ARVIOINTI

6.1 Prosessin vaiheet ja arviointi

Aiheen valinta, tutkimuslupa ja aineiston hankinta

Aloitin opinnäytetyöprosessini toukokuussa 2009 kartoittamalla sosionomi opintoihini liittyviä mielenkiintoisia aiheita. Halusin tehdä opinnäytetyöni varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön ja koin tärkeäksi, että sillä olisi työelämän kannalta arvoa omassa työssäni. Siksi päädyin toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Työyksikössäni oli kehittämisen kohteena laadukkaat päivähoiton aloituskäytännöt, johon liittyi kasvatuskumppanuus ja lapsen hyvinvointi. Aiheen saatuani esimieheltäni lokakuussa 2009, aloin kerätä tietoa lapsen hyvinvoinnista päiväkodissa ja siihen liittyvästä käsitteistöä. Pian käsitteistö selkeytyikin kasvatuskumppanuuden kautta liittyen kiintymyssuhdeteoriaan ja vastuuhoidajuuteen. Käsitteistön valintaan vaikutti työyksikköni arvot ja kehittämisen kohteet. Esimieheni oli kannattelevana tukijana opinnäytetyöprosessin aloitusvaiheessa. Kun käsitteistö, tavoite ja tarkoitus olivat selvinneet, hain tutkimuslupaa, jonka sain 17.2.2010 varhaiskasvatuksen johtajalta.

Aihetta käsittelevään kirjallisuuteen ja hankkeisiin tutustuttuani huomasin, että aineisto kylläntyi suhteellisen nopeasti. Koska rajasin oman työni koskemaan nimenomaan lapsen päivähoiton aloitusvaihetta, oli lähdetiedoissa pitkälti viitteet samoihin perusteoksiin. Työyksikköni varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelmassa oli useassa kohtaa kirjoitettu kasvatuskumppanuudesta ja lapsen päivähoiton aloituksesta. Tieto oli pirstaleisesti esillä ja näkökulma oli perheille suunnattu. Työtä ohjaavana dokumenttina, juuri lapsen päivähoiton aloitusvaiheessa käytettäväksi, varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma oli liian pitkä ja vaikealukuinen tiedon pirstaleisuudesta johtuen. Lähdeviitteitä varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelmassa ei käytetty, mutta kirjallisuusluettelo oli saatavilla dokumentin lopussa. Kokemukseni mukaan pitkät asiakirjat ja työnohjeistukset jäävät usein lukematta ajatuksella ja niiden keskeinen sisältö unohtuu. Konkreettisen työn ohjaajina pitkät asiakirjat eivät näin ollen toimi.

Muiden päiväkotien aloituskäytäntöjä ei ollut saatavilla sähköisesti, mutta maaliskuussa 2010 tutustuin alueen toisen päiväkodin suunnitelmaan aloituskäytännöistä. Vierailin siellä esittelemässä omaa opinnäytetyötäni yksikön esimiehelle. Hän oli kiinnostunut aiheestani, koska kehitti omiin opintoihinsa liittyen yksikkönsä päivähoidon aloituskäytäntöjä. Hän oli kuullut opinnäytetyöstäni omalta esimieheltäni. Vertailimme suunniteltuja käytäntöjämme ja sain häneltä hyviä ajatuksia työni pohdintaan. Maaliskuussa 2010 työni kirjallinen osuus oli jo pitkälti kirjattuna, mutta nimienomaan pohdintaosuuteen sain vierailultani hyviä ajatuksia.

Produktin ulkoasu ja prosessina kuvaaminen

Esimieheni ehdotuksesta, päätin kehittää päivähoidon aloituskäytäntöjä prosessina kuvaten. Prosessin vaiheiden kautta kasvatushenkilöstön olisi helppo ottaa produkti käytännönläheiseksi työvälineeksi. Vaihe vaiheelta edeten olennaiset asiat tulisi tehtyä ja laadukkaat aloituskäytännöt, sisältäen lapsen hyvinvoinnin turvaamisen ja kasvatuskumppanuuden aloituksen, onnistuisivat helpommin. Esimieheni ideoi prosessin vaiheita tukenani. Hänen näkemyksensä yksikköömme sopivasta produktista ja sen helppo lukuisuudesta ohjasi työskentelyäni produktin laadinnan aikana. Lisäsin produktiin saatteeksi johdantoluvun ja kirjallisuusluettelon, jotta ohjeistus toimisi työvälineenä myös työntekijöille, jotka eivät ole olleet kehitysprosessin aikana yksikössä töissä. Johdanto luku selventää työmenetelmän tarkoituksen ja ohjeistaa sen käyttöä.

Kirjoitin päivähoidon aloitusprosessin vaiheiden sisällöt työmenetelmiseen. Tarkoituksena oli, että esittelisin tuotokseni työyhteisön kehittämispäivänä kasvatushenkilöstöllemme. Esitystilaisuus tuli nopeasti toteutettavakseni, koska helmikuussa 2010 tulevana yksikön kehittämispäivänä kasvatushenkilöstön oli tarkoitus aloittaa laadukkaiden päivähoidon aloituskäytäntöjen prosessointi. Tammikuussa 2010 kokosin materiaalia ja työstin sitä esimieheni kanssa yhteistyössä. Tein produktista yhteenvedon, jota tarkastelimme keskustellen sen sisällöstä ja teimme viimeisiä muutoksia ulkoasuun ennen esitystilaisuuttani.

Produktin esittelytilaisuus ja palaute sen sisällöstä

Esitin prosessin kuvauksen työyhteisöllemme työyksikkömme kehittämispäivänä 6.2.2010. Aikaa minulla oli puoli tuntia. Produktin esittämisen tukena käytin PowerPoint esitystä. Pyrin produktissa selkokieelisyyteen ja helposti luettavuuteen, jotta kasvatushenkilöstön olisi helppo pitää sitä muistin tukena lapsen päivähoiton aloituksen prosessin eri vaiheissa. Esitin produktin sisällön kohta kohdalta ja perustelin valintojani lapsen hyvinvoinnin turvaamiseen ja kasvatuskumppanuuteen liittäen.

Pyysin työyhteisöltä palautetta prosessin vaiheiden sisällöstä ja produktin selkeydestä. Esitystilaisuudessa ei juurikaan osattu kommentoida esitykseni sisältöä. Yleinen mielipide oli, että aihe oli tarpeellinen ja tärkeä työyhteisöömme. Sain kiitosta myös esitystapani selkeydestä. Pyysin kommentteja kirjallisina 16.2 mennessä, jotta tiimit olisivat ehtineet pohtia produktin sisältöä yhdessä. Lapsiryhmien tiimiedustajat antoivat minulle 16.2.2010 työyhteisön viikko kokouksen yhteydessä tiimiensä palautteen. Produkti koettiin yhteisesti selkeäksi ja käytännölliseksi ja se päätettiin ottaa käyttöön, kun uusi lapsi aloittaa päivähoiton yksikössämme. Kopioin ja jaoin produktit jokaiseen lapsiryhmään, perehdytyskansioon ja esimiehelleni. Produkti on myös sähköisenä versiona päiväkodissa, jolloin siihen on tarvittaessa helppo tehdä muutoksia.

Teoriaosuuden kirjaus ja käsitteistön perustelu

Aloitin opinnäytetyöni teoriaosuuden kirjoittamisen aloitusprosessin vaiheiden selkeytymisen jälkeen. Lisäksi kirjasin työhöni toimintaympäristön kuvauksen ja sitä raamittavan lainsäädännön, viitekehyksen ja keskeisen käsitteistön teoreettiset perustelut. Pyrin pitämään materiaalin rajattuna ja keskittymään olennaisen tiedon kirjaamiseen.

Teoriatiedon jakaminen oikeisiin osioihin oli haastavaa, koska kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhdeteoria ja päivähoiton aloitukseen liittyvä materiaali limittyivät kirjallisuudessa toisiinsa. Monipuolisen lähdemateriaalin käyttäminen asetti myös haasteita, jotta teoriassa ei olisi ollut paljon toistuvuutta eri aihealueiden sisältöjen kesken. Internet-sivustojen kautta pääsin lähteille, jotka selkeyttivät teoriatiedon ytimessä pysymistä. Internet-sivustojen tiedon luotettavuudessa saattaa olla puutteita,

joten arvioin tarkasti, mitkä sivut olivat käyttökelpoisia lähdetietoihini. Lähdekirjallisuudeksi valitsin valtakunnallisesti varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja sekä 2000-luvun ammattikirjallisuutta. Referoin Ollaksen päiväkodin varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelman osioita teoriaosuuteeni, jotta yksikön lähin työtä ohjaava asiakirja ja teoreettinen lähdetietojen tarkastelu olisivat tekstissäni kumpikin edustettuina.

Kasvatuskumppanuudesta ja varhaiskasvatuksesta oli paljon ajankohtaista kirjallisuutta ja opinnäytetöitä. Lapsen päivähoidon aloituksesta oli vaikeampaa löytää monipuolista teoriapohjaa. Kiintymyssuhdeteorian valinta ja vastuunhoitajuus laajensivat teorian käyttömahdollisuutta työssäni. Ne antoivat lisäarvoa lapsen hyvinvoinnin ja kasvatuskumppanuuden tarkasteluun. Sainkin liitettyä mielestäni hyvän teoriakokonaisuuden työhöni.

6.2 Produkti työvälineenä

Produktini valmistumiselle olivat pohjana esimieheni kanssa käydyt keskustelut. Omien ajatusteni tuominen päivähoidon aloitusprosessiin liittyen työkokemukseeni pohjaten oli mieluista ja kehittäväää. Keskustelujen aikana lapsen päivähoidon aloitusprosessin vaiheiden sisällöksi muodostui teoreettiseen tietoon ja käytännön kokemuksiin pohjautuva materiaalikooste, jonka asiat kiteytin produktiin (liite1).

Alkuvaiheen turhautuminen ja työn uudelleen muokkaus

Alkuvaiheessa opinnäytetyötäni syksyllä 2009 tarkoitukseni oli valmistaa kyselykaavake, jolla kartoitettaisiin perheen arvomaailmaa lapsensa kasvatukseen liittyen, vanhempien odotuksia, tunteita ja näkemyksiä päivähoidosta. Näitä asioita ei missään asiakirjassa mielestäni kartoitettu vaikka ne ovat kasvatuskumppanuuden muodostumiselle tärkeitä tietoja. Laadin kysymyskaavakkeen ohjaamaan kasvatushenkilöstön ja vanhempien välistä keskustelua. Kysymysten avulla edellä mainittuja asioita voitaisiin ottaa ensitapaamisella puheeksi.

Kun esitin yhteenvetoa esimiehelleni, kuulin, että Vantaalle oli tulossa varhaiskasvatus työryhmän laatimat varhaiskasvatusta ohjaavat lomakkeet, joihin tulisi liitteenä

esitietolomake. Tästä esimieheni oli saanut juuri tiedon. Saimme käyttöömmme alustavan suunnitelman esitietolomakkeesta. Vantaan päivähoiton yhteinen käyttöön tuleva esitietolomake kohdisti kysymykset suoraan valittuihin asioihin ja se lähetetään perheille etukäteen täytettäväksi ennen päiväkotiiin tutustumista.

Huomasin, että kaupungin tulevassa esitietolomakkeessa kartoitettaisiin pitkälti samoja asioita, kuin mitkä olin itse arvioinut tärkeiksi. Olin turhautunut ja pettynyt, koska olin käyttänyt paljon aikaa kysymyskaavakkeen laadintaan ja perehtynyt asiaan huolella. Poistin suunnitelmistani kyselykaavakkeen liittämisen produktiini. Produktin painotus tulisi olemaan kasvatushenkilöstön työn ohjaaminen perheen kohtaamisessa, lapsen vastaanottamisessa päiväkotiiin sekä kasvatuskumppanuuden luomisessa.

Palautetta produktin käytöstä ja siitä nousevia ajatuksia

Produktin ensimmäinen käytännön toteutus oli huhtikuussa 2010. Pyysin lapsiryhmän kasvatushenkilöiltä palautetta sen toimivuudesta ja mahdollisista epäkohdista. Ensimmäisen kokemuksen mukaan produkti toimi hyvänä muistin tukena päivähoiton aloituksen eri vaiheissa. Kohta kohdalta sitä oli kuitenkin hankala käytännössä toteuttaa. Kokemuksen mukaan vanhempien tapaaminen ilman lasta ensikäynnillä loi hyvän pohjan kasvatuskumppanuudelle. Kasvatushenkilöstön mielestä vanhempien kanssa oli helpompaa keskustella päiväkotiiin tutustumisesta ja pehmeästä laskusta sekä vanhempien mieleen nousseista asioista, kun voitiin keskittyä vain aikuisten väliseen vuorovaikutukseen. Myös vanhemmat olivat kokeneet käytännön mieleiseksi.

Epäkohdiksi produktin noudattamisessa nähtiin, että vastuuhoitajan oli vaikea irrottautua vastuulapsensa huomioimiseen päivähoiton aloitusvaiheessa, koska ryhmän muutkin lapset vaativat huomiota. Ajatuksia herätti myös toiminnan onnistuminen ryhmän henkilökunnan vajaan tilanteissa ja silloin, kun vanhemmat eivät pysty järjestämään ensi käyntiään ilman lasta. Tilanne arvioitiin lapsen kannalta myös erilaiseksi, jos lapsi siirtyy päiväkodista toiseen tai mikäli hän tulee kotihoidosta päiväkotiiin. Kotihoidosta päiväkotiiin siirtyvälle lapselle päiväkotielämä on kaikin puolin uutta ja tutustumiseen tarvitaan enemmän aikaa. Myös vanhemmat tarvitsevat tukea ja keskusteluaikaa silloin enemmän.

Kasvatushenkilöstön on osattava tehdä toimiva työnjako tiimissään ja huolehtia pienryhmätoiminnan toteutumisesta. Jotta vastuuhoidajan mahdollisuus tutustua vastuulapseensa onnistuisi, on koko tiimin oltava lapsen tutustumisvaiheessa aktiivinen ja työ on suunniteltava etukäteen siten, että lasten jakaminen pienryhmiin onnistuu. Päivähoidon aloittavan lapsen on paljon helpompaa tutustua pieneen osaan lapsia ensin ja sitten vähitellen osallistua koko ryhmän yhteisiin tilanteisiin. Henkilökunnan poissaolot tai ryhmässä tapahtuvat äkilliset muutokset vaikuttavat vastuuhoidajan mahdollisuuteen onnistua tehtävässään. Tämä vaatii tiimiltä nopeaa suunnitelmien muutoskykyä ja joustavuutta. Produktin käyttö tiimeissä vaatii myös halukkuutta sen käyttöön ja sen tarkoituksen ymmärtämistä. Muuttuvan työtavan omaksuminen vaatii siirtymäkauden, jonka jälkeen produktin toimivuutta käytännönläheisenä työvälineenä voidaan mielestäni vasta luotettavasti arvioida. Produktin arvioinnin luotettavuutta lisää myös useammat käytännön kokemukset.

Totesimme keskustelussamme ryhmän kasvatushenkilöstön kanssa, että ohjeistukset ja oppaat ovat aina asiakirjoja, joita tulee noudattaa mahdollisimman hyvin. Mikäli jokin asia ei onnistu, on se hyväksyttävä. Produktin tarkoituksena on toimia tukena kasvatushenkilöstölle. Sen tarkoituksena ei ole asettaa paineita tai tuottaa huonoa onnistumisen kokemusta tiimille, joka ei sitä pysty kirjaimellisesti noudattamaan. On myös tärkeää kuunnella vanhempien toiveita lapsensa tutustumisjaksosta ja luottaa heidän tuntemukseensa lapsen sopeutumisesta uuteen tilanteeseen.

Laajemmassa mittakaavassa produktini tulee käyttöön elokuussa 2010 alkaen, jolloin suurin osa uusista perheistä tulee tutustumaan päiväkotiin. Olen pyytänyt kasvatushenkilöstöltä palautetta produktini toimivuudesta ja tarkoituksenamme koko yksikössä on arvioida ja kehittää produktia jatkossa kasvatushenkilöstön kokemien tarpeiden mukaan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Hyvinvoiva lapsi ja kasvatuskumppanuus ovat Ollaksen päivähoitoyksikön toiminnassa laadukkaan varhaiskasvatuksen lähtökohtia ja samalla arvioitavia ja kehitettäviä haasteita työssä. Opinnäytetyöni tavoitteena on uusien työmenetelmien kautta luoda puitteet lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle sekä luotettavan ja perhettä kunnioittavan kasvatuskumppanuuden muodostumiselle jo päiväkotiin tutustumisesta alkaen ensikäynnillä. Seuraavassa pohdin ja teen johtopäätöksiä opinnäytetyöni tavoitteen toteutumisen mahdollisuuksista verraten sitä viitekehukseen ja päiväkodin käytäntöihin.

7.1 Kasvatuskumppanuuden muodostuminen

Kasvatuskumppanuus alkaa ensikontaktista kasvatushenkilöstön ja vanhempien välillä. Kasvatushenkilöstön ammatillisesta ja empaattisesta tavasta toimia ensikontaktista alkaen muodostuu silta syvempään, dialogiseen kumppanuuteen. Mikäli ensikontaktista muodostuu vanhemmille mieluisa ja positiivinen kokemus, auttaa se myös lapsen suhtautumista positiivisesti päivähoiton aloitukseen. Lapsi on osa perhettään, joka tulisi aina muistaa päivähoitossa. Vanhempien arvomaailmaa, odotuksia ja toiveita tulisi kunnioittaa ja mahdollisiin vuorovaikutus ongelmiin tulisi osata suhtautua ammatillisesti.

Kasvatushenkilöstön vastuulla on kasvatusilmapiirin ja kasvatuskumppanuuden muodostaminen. Kiire, epäystävällisyys ja välinpitämättömyys estävät myönteisen ilmapiirin syntyä. Ensikäynti päiväkodissa onkin erittäin tärkeä vaihe suunnitella hyvin ja valmistautua siihen riittävästi aikaa varaten. Tämä on asia, joka saattaa kasvatushenkilöstöstä tuntua vaikealta käytännössä toteuttaa. Syksyisin, toimintavuoden alussa, moni lapsi aloittaa päivähoiton ja perheestä tulee päivähoiton uusi asiakas. Jotta päivähoiton aloituksesta tulisi rauhallinen ja perheen yksilöllinen huomioiminen ja vastaanotto onnistuisivat, vaatii se kasvatushenkilöstöltä suunnitelmallisuutta, sitoutuneisuutta sovittuihin toimintatapoihin ja uuden toimintamallin hyväksymistä käytäntöön. Vanhoihin työmalleihin on usein helpompaa turvautua kiireen keskellä. Kuitenkin päivähoiton laadukkuus vaatii uudistumiskykyä ja haasteiden vastaanottamisen halua.

Koko työyhteisön yhteinen tavoite toimia uuden työmenetelmän mukaisesti ohjaa työyhteisön toimintaa. Toimintatapojen kehitystyöhön kuuluu keskustelu epäkohdista uudistusten käyttöönoton aikana ja niiden poistamisen mahdollisuutta on arvioitava säännöllisesti. Tämä vaatii myös yksikön johtajalta kykyä osallistaa työntekijät toimimaan sovitulla tavalla ja ohjeistaa hankaluuksissa. Myös resurssien varmistaminen käytäntöjen mahdollistamisena on johtajalta tärkeää.

7.2 Hyvinvoiva lapsi

Perheen valmistautumista päivähoiton aloitukseen auttaa päivähoitoon tulevan lapsen tutustumissuunnitelman teko, jonka laativat vastuuhoitaja ja vanhemmat yhdessä. Lapsen hyvinvointiin kuuluu ensisijaisesti turvallisuuden tunne ja kiintymyssuhteen ylläpito. Sen asteittainen siirtyminen vanhemmasta vastuuhoitajaan mahdollistuu pehmeän laskun aikana. Vanhemmille tulee perustella pehmeän laskun tärkeys juuri lapsen hyvinvoinnin turvaajana. Mitä paremmin lapsella on aikaa tutustua vanhempansa läsnä ollessa vastuuhoitajaan, lapsiryhmän tiloihin ja muihin lapsiin ryhmässä, sitä turvallisemman tuntuista hänen on siirtyä päivähoitoon ilman vanhempansa. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten, joten he ovat asiantuntijoita arvioimaan pehmeän laskun pituuden.

Vanhemmat eivät kuitenkaan aina pysty järjestämään lapsena pehmeää laskua päivähoitoon. Joskus tilanteeseen vaikuttaa vanhemman työn joustamattomuus tai jopa vanhemman arkuus osallistua päiväkotipäivään. Kasvatushenkilöstön tehtävänä onkin perustella vanhemmalle jo ensikontaktin aikana lapsen päivähoiton aloituksen porrastamisen tärkeys. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä pidemmän aikaa hän vaatii tottuakseen uuteen ympäristöön. Kun vanhemmilla on tiedossa riittävän ajoissa päiväkodin tutustumiskäytännöt, on heillä parempi mahdollisuus järjestää aikaa päiväkotiin tutustumiseen lapsensa kanssa.

Pehmeän laskun aikana myös kasvatushenkilöstöllä on arvokasta aikaa seurata vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, lapsen tapoja, tottumuksia ja kuulla vanhempien ajatuksia ja toiveita päiväkotihoidosta. Mikäli lapsiryhmässä aloittaa monta lasta samaan aikaan päivähoiton, on henkilökunnan järjestettävä perheiden

tutustumisajat lomittain. Tämä turvaa ryhmän muiden lasten hyvinvoinnin ja estää kaaoksen muodostumisen ryhmään. Ei ole tarkoituksenmukaista, että ryhmässä on monta perhettä samanaikaisesti tutustumassa ja itkeviä lapsia on paikalla yhtä aikaa useita.

Turvallisuuden tunteen ylläpito vaatii vastuuhoidajalta ja koko tiimiltä empaattista asennetta ja kykyä huomata ja vastata lapsen tarpeisiin. Lapsen persoonallista tapaa tutustua tulee kunnioittaa. Lapsen vanhempien avulla vastuuhoidajan on helpointa oppia kohtaamaan lapsi ja vastaamaan hänen tarpeisiinsa.

7.3 Vastuuhoidajuus

Halusimme esimieheni kanssa kehittää opinnäytetyöhöni liittyen Ollaksen päiväkotiin vastuuhoidaja mallin. Vastuuhoidajuuden tärkein peruste on lapsen hyvinvointi. Kuitenkin rajasimme vastuuhoidajuuden toiminnan lapsen päivähoiton aloitusprosessin ajaksi. Ehkäpä vastuuhoidajuus voidaan laajentaa tämän muutosprosessin jälkeen laajemmaksikin toiminnaksi. Ihanteellinen tilanne lapsen ja perheen kannalta olisi varmasti saada mahdollisimman pitkäaikainen ja kiinteä hoitosuhde samaan, pysyvään kasvattajaan.

Vastuuhoidajuuden pysyvyyttä heikentää päiväkodissa lapsien siirtyminen ryhmästä toiseen iän karttuessa sekä kasvattajista johtuvat seikat. Näitä ovat esimerkiksi määräaikaiset työsuhteet, äitiys-/perhevapaat, opintovapaat ja ryhmien äkilliset työntekijöiden muutokset. Kuitenkin vastuuhoidajuus antaa lapsen alkutaipaleelle päiväkodissa turvaa ja kiinnittymispisteen. Kun lapsi kiinnittyy yhteen aikuiseen turvallisesti, hänen on helpompi hyväksyä muutkin aikuiset päiväkodissa.

Yksikössämme on ollut jonkin asteista vastuuhoidajuutta aiemminkin, mutta selkeää työnkuvaa tai perusteita lapsen hyvinvointiin liittyen ei ole ollut. Aiemmin vastuuhoidajuus on tarkoittanut lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta vastaamista vanhempien kanssa ja ryhmäkohtaisesti vaihdellen lapsen kehityksen seuraamista. Lapsen päivähoiton aloituksesta ei ole välttämättä vastannut sama kasvattaja. Lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien välillä on ollut myös käytännössä eri vastuualueita. Esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten

varhaiskasvatussuunnitelmat on tehnyt ryhmän lastentarhanopettaja ja hän on toiminut myös yhteyshenkilönä moniammatillisessa verkostossa.

Uusien työmenetelmien kautta, opinnäytetyöni tuotoksena, vastuuhuoltajuus edellyttää koko kasvatushenkilöstöltä vastuullisuutta ja osallistumista. Lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat jakavat tiimissään lapset mahdollisimman tasaisesti vastuulapsikseen. Perheen kanssa tehtävä yhteistyö myös päivähoidon aloitusvaiheen jälkeen kuuluu vastuuhoidajalle titteliin katsomatta. Toki on ammatillisesti järkevää jatkossakin osoittaa erityistä tukea tarvitsevat lapset/perheet lastentarhanopettajille. Heillä on koulutuksensa perusteella enemmän tietoa tukea lapsen erityistarpeita. Vastuuhoidajuutta voidaan tarvittaessa muuttaa, mikäli se on lapsen edun mukaista. Vastuuhoidajuus ei poista tiimin kanssa yhdessä lapsen havainnoimista ja kehityksen ja oppimisen tukemista. Näihin tehtäviin tiimin on varattava erillistä aikaa, jolloin keskustellaan yhteisesti esiin tulevista asioista ja arvioidaan lapsiryhmän toimintaa suhteessa lasten tarpeisiin.

Jotta henkilökunta sitoutuisi vastuuhoidajuuteen ja siihen liittyviin tehtäviin, vaatii se uudelleen asennoitumista työhön. Epäkohdaksi näen mahdollisuuden, jossa kasvattaja ei ole halukas toimimaan sovitulla tavalla. Tällöin lapset ja perheet ovat eriarvoisessa tilanteessa. Skenaariona näen kasvattajan, jonka ammatillisuus on hatara tai joka ei kykene solmimaan luontevaa kasvatuskumppanuutta ja suhdetta lapseen, jonka vastuuhoidaja hän on. Tällöin laadukkaiden päivähoiton aloituskäytäntöjen toteutus ei onnistu. Myös perheiden erilaisuus tuo haasteita vuorovaikutustilanteisiin kasvatuskumppanuudessa ja myös lapsen kohtaamisessa. Aina ”kemat” eivät luonnistu toisilleen. Ammatillisuus on tällöin kasvattajan valttikortti. Tiimissä täytyy kuitenkin olla myös joustovaraa edellä mainittujen tilanteiden korjaamiseksi. Kirkkaimpana tähtenä työtämme ohjaamassa on kaikinpuolinen lapsen hyvinvointi päivähoitossa.

8 POHDINTA

Sain mielekkään opinnäytetyön aiheen nivoutuen kiinteästi työelämäntarpeeseen. Esimieheni kanssa tiiviissä yhteistyössä ja työyhteisössä keskustellen prosessin aikana kehitin yksikköömme menetelmän, jonka tarkoituksena on toimia työn ohjeistuksena ja kasvatushenkilöstön työn tukena perheiden ja lapsen kohtaamisessa päivähoiton aloitusvaiheessa. Tavoitteenani oli saada yksikköömme pysyvä ja laadukas työtä ohjaava työmenetelmä, jota voidaan arvioida ja kehittää edelleen. Miten se yksikköömme otetaan vastaan, jää nähtäväksi.

Jatkotutkimusaiheena olisi kartoittaa menetelmän käytännötoimivuutta ja laadukkuuden parantavuutta. Myös päivähoiton erilaisten aloituskäytäntöjen vertailu olisi mielenkiintoista tutkia vanhempien tai lapsen näkökulmasta katsottuna. Ehkäpä kehittämiäni työmenetelmiä voisi laajentaa muidenkin päiväkotien käyttöön. Laadukkaan päivähoiton työn mahdollisimman jouhevat käytännöt olisi hyvä saada yleisiin työn ohjeistuksiin siten, ettei jokaisen yksikön tarvitsisi erikseen alusta asti miettiä toimintatapojaan perheiden kohtaamisessa. Jokainen yksikkö arvioisi ja kehittäisi oman mallinsa kuhunkin yksikköön sopivaksi pohjustetun mallin kautta.

Ammatillinen kasvuprosessini jatkuu vielä opinnäytetyöni jälkeen mahdollisten uusien työtehtävien kautta. Olen vahvistunut ammatillisesti opinnäytetyöni kautta ja saanut varmuutta sosionomin työhön kehitystyössäni. Haluan tulevassani sosionomin työssäni korostaa työtapoja, joilla päiväkodin kasvatushenkilöstö voi tehdä laadukkaasti vastuullista ja arvokasta työtään lapsen hyvinvoinnin mahdollistamiseksi. Vain yhdessä voimme taata lapselle hyvän päivän päiväkodissa, jonka perustuksena ovat laadukkaat päivähoiton aloituskäytännöt.

LÄHTEET

- Eriksson, Esa – Arnkil, Tom Erik. 2006: Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakesin oppaita 60. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heinämäki, Liisa. 2004: Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Stakesin oppaita 58. Saarijärvi. Gummerus kirjapaino Oy.
- Kaskela, Marja - Kekkonen, Marjatta. 2006: Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Laki lasten päivähoitosta 1973/36. Annettu Helsingissä 19.1.1973.
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005/272. Annettu Helsingissä 29.4.2005.
- Lund, Tarja ja Soukankujan päiväkodin työryhmä. Miten Soukankujan päiväkodissa autetaan lasta kasvamaan. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.). 2002: Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa. WSOY.
- Munter, Hilikka. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Helenius, Aili - Karila, Kirsti - Munter, Hilikka – Mäntynen, Pirkko - Siren - Tiusanen, Helena. 2002: Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva. Ws Bookwell Oy.
- Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma. 2009. Verkkodokumentti. <<http://www.vantaa.fi/Sosiaali- ja terveyspalvelut/Lapset, nuoret ja perheet/Päivähoito/Päiväkodit, ryhmäperhepäiväkodit ja perhepäivähoito/Kivistö - Aviapoliksen päivähoitopalvelut/Ollaksen toimintayksikkö>> Luettu 28.2.2010.
- Parviainen, Hannele. Ollaksen päivähoitoyksikön esimies. Vantaa. Haastattelu. Lokakuu 2009- helmikuu 2010.
- Pihlaja, Päivi - Viitala, Riitta. 2004: Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Juva. WS Bookwell Oy.
- Pääkaupunkiseudun kuntien päivähoiton asiakaskysely. 2008. Vantaa. Verkkodokumentti. <<http://www.vantaa.fi/Lapset, nuoret ja perheet/Päivähoito>> Luetettu 30.3.2010.
- Tamminen, Tuula. Olipa kerran lapsuus. 2004: Juva. WS Bookwell Oy.
- Vantaan kaupunki. Verkkodokumentti. <<http://www.vantaa.fi/Opetus ja kasvatus/Päivähoito>> Luettu 24.4.2010
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005: Stakes oppaita 56. Saarijärvi. Gummerus kirjapaino Oy.
- Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. 1999: Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Varhaiskasvatuksen organisaatio. Verkkodokumentti. <[http://www.vantaa.fi / Sosiaali- ja terveyspalvelut / Lapset, nuoret ja perheet / Päivähoito / Hallinto.](http://www.vantaa.fi/Sosiaali-ja-terveyspalvelut/Lapset_nuoret_ja_perheet/Paivahoito/Hallinto) > Luettu 26.2.2010

Vilén, Marika - Vihunen, Riitta - Vartiainen, Jari - Sivén, Tuula - Neuvonen, Sohvi - Kurvinen, Auli. 2006: Lapsuus- erityinen elämänvaihe. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Epäviralliset lähteet:

- Päivähoidon aloitukseen liittyvät yksikössä käytössä olleet lomakkeet
- Päiväkodin kevään 2009 työyksikköpäivän kehittämispalautteen yhteenveto

LAADUKKAAT PÄIVÄHOIDON ALOITUSKÄYTÄNNÖT

- kasvatushenkilöstön työmenetelmänä Ollaksen päiväkodissa

JOHDANTO

Laadukkaat päivähoidon aloituskäytännöt kasvatushenkilöstön työmenetelmänä on laadittu vuonna 2010 Ollaksen päivähoitoyksikköön. Työmenetelmien ohjeistus selkeyttää päivähoidon aloitusprosessia ja on muistin tukena aloitusprosessin eri vaiheisiin liittyvissä asioissa. Lisäksi sen tarkoituksena on toimia uusille työntekijöille ohjeistuksena sisältyen yksikön perehdytyskansioon. Viimeisellä sivulla olevan kirjallisuusluettelon avulla on helppo löytää lisätietoa käsitteisiin tai asiakokonaisuuksiin liittyen. Tekstissä suluissa olevat numerot viittaavat kirjallisuusluettelon lähteisiin.

Päivähoidon aloituksen laadukkuuteen liittyy lapsen turvallisuuden tunne päivähoiton aloituksessa ja kasvatuskumppanuuden (3) korostaminen vanhempia kuullen heidän puheenvuorolleen tilaa antaen. Turvallisuutta tuo lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen liittyen perushoivan ohella lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen (8) ylläpitoon. Päivähoiton aloitusprosessin eri vaiheissa selkeät, yhteiset työmenetelmät helpottavat toiminnan ja ajankäytön suunnittelemista. Ne auttavat keskittymään lapsen yksilölliseen huomioimiseen, hyvinvoinnin turvaamiseen sekä perheiden kuulemiseen jo ensikäynnillä päiväkotiin tutustumisesta alkaen. Perheen kuuleminen luo pohjan laadukkaalle kasvatuskumppanuuden synnylle.

Päivähoiton aloittaminen on iso askel lapsen elämässä. Ero äidistä on ahdistavaa ja aiheuttaa stressiä. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä enemmän aiheeseen on kiinnitettävä huomiota. Kiintymyssuhde, joka pohjautuu kiintymyssuhdeteoriaan (9), on lapsen kaiken kehityksen perusta. Laadukas varhaiskasvatus päiväkodissa alkaa perheen yksilöllisellä vastaanotolla päiväkotiin. Kasvatuskumppanuus saa alkunsa ensi kontaktista. Kasvatuskumppanuuden syntymisen ja lapsen päivähoiton pehmeän laskun onnistumisen turvaamiseksi Ollaksen päivähoitoyksikössä toimii vastuuhuoltajuus (7), joka ohjaa kasvatushenkilöstön työtä. Vastuuhuoltajuus tuo laatua kasvatuskumppanuuteen sekä auttaa lasta kannattelemaan kiintymyssuhdettaan vanhempaansa hoitopäivän ajan.

Jokainen päivähoiton kohtaama perhe on erilainen. Kunkin perheen kohdalla tulee miettiä yksilöllisesti, mitä kodin tukeminen kasvatustehtävässä tarkoittaa. Tukeminen saattaa tarkoittaa kasvatukseen liittyvistä asioista puhumista, yhteisten käytäntöjen sopimista, perheen ohjaamista erilaisiin palveluihin tai vanhempainryhmän toiminnan aktivointia (6).

Hyvinvoiva lapsi ja kasvatuskumppanuus ovat Ollaksen päivähoitoyksikön toiminnassa (5) laadukkaan varhaiskasvatuksen lähtökohtia ja samalla arvioitavia ja kehitettäviä haasteita työssä. Kasvatushenkilöstön ammatillisesta ja empaattisesta tavasta toimia ensikontaktista alkaen muodostuu silta syvempään, dialogiseen kumppanuuteen. Mikäli ensikontaktista muodostuu vanhemmille mieluisa ja positiivinen kokemus, auttaa se myös lapsen suhtautumista positiivisesti päivähoiton aloitukseen. Lapsi on osa perhettään, joka tulisi aina muistaa päivähoitossa (4). Vanhempien arvomaailmaa, odotuksia ja toiveita tulisi kunnioittaa ja mahdollisiin vuorovaikutus ongelmiin tulisi osata suhtautua ammatillisesti (1,2). Kasvatuskumppanuutta ohjaavat neljä peruseriaa: dialogisuus eli tasavertainen keskustelusuhde, kuuleminen, kunnioitus ja luottamus. Peruseriaatteita seuraamalla ja erilaisten uusien menettelytapojen avulla kasvatushenkilöstöllä on mahdollisuus luoda hyvä pohja kestäväälle kumppanuussuhteelle vanhempien kanssa (3).

Kasvatushenkilöstön vastuulla on kasvatusilmapiirin (4) ja kasvatuskumppanuuden muodostaminen. Kiire, epäystävällisyys ja välinpitämättömyys estävät myönteisen ilmapiirin syntyä. Ensikäynti päiväkodissa onkin erittäin tärkeä vaihe suunnitella hyvin ja valmistautua siihen riittävästi aikaa varaten. Jotta päivähoiton aloituksesta tulisi rauhallinen ja perheen yksilöllinen huomioiminen ja vastaanotto onnistuisivat, vaatii se kasvatushenkilöstöltä suunnitelmallisuutta, sitoutuneisuutta sovittuihin toimintatapoihin ja uuden toimintamallin hyväksymistä käytäntöön.

Ohjeistuksessa on prosessin eri työvaiheiden seikkaperäinen kuvaus. Sen tarkoituksena on toimia muistin tukena varmistaen tärkeiden asioiden huomioimisen ja mahdollistaen ajankäytön suunnittelun. Kasvatushenkilöstön vastuulla ovat prosessin toinen ja kolmas vaihe. Ammatillinen vuorovaikutus (1,2) ja dialogisuus ohjaavat kasvatushenkilöstöä työssään perheitä kohdattaessa.

PÄIVÄHOIDON ALOITUSVAIHEET

- Ollaksen päiväkodin käytännöt



2. vaihe (Ensikäynti päiväkodissa)

▪ vanhempien näkökulma

- Jokaiselle perheelle valitaan vastuuvoitaja ryhmän henkilökunnasta, joka toimii perheen asioiden ”asiantuntijana”/ yhdyshenkilönä ja keskittyy lapsen turvallisen olon tukemiseen päivähoiton aloituksessa.
- **Vastuuvoitaja ottaa yhteyttä vanhempiin ja kutsuu heidät ensimmäiselle käynnille sekä kertoo käytännöt ensikäynnillä.** Alle 3v lapsen vanhemmat mieluummin ilman lasta, isompi lapsi voi olla myös mukana.
- Ensimmäiseen käyntiin varataan aikaa ja mahdollistetaan silloin vastuuvoitajan keskittyminen vain perheeseen. Mikäli ryhmässä esim. henkilökunnanvajetta, aika perutaan ja sovitaan uusi. Vastuuvoitaja kirjaa muistiin vanhempien kanssa keskustellut asiat.
- Esitellään henkilökunta ja tilat. Erityisesti ryhmän tilat, joihin lapsi tulee (oma lokero yms.)
- Päiväkodin yleinen esittely on luettavissa Vantaan kaupungin kotisivuilta. Yleinen info opetussuunnitelmasta kerrotaan päiväkodin johtajan aloitus infossa (prosessin 4.vaihe -syksyisin uusille perheille).
- Painopiste **vanhempien kuuntelussa** ja **kysymyksiin vastaamisessa**:

”Kerro minulle lapsestasi ja hänen kasvuympäristöstään!”

- Jaetaan kaavakkeet = aloituspaketti.
 - ❖ Perustietolomake
 - ❖ Hoitoaikasopimus
 - ❖ Lapsen allergiat ja erityisruokavaliot, lääkitykset.
 - ❖ Valokuvauslupa
 - ❖ Epäsäännöllisen hoitoajan vaikutus päivähoitomaksuun – kaavake
 - ❖ Infektiot ja tartuntatauti -tiedote
 - ❖ Tervetuloa Ollakseen – esite
 - ❖ Lapsi kotioloissa – tiedonkeruu lomake (tulossa käyttöön syksyllä 2010 uudistetun Vasun kanssa)

- Sovitaan tutustumiskäytännöistä, lapsen kanssa tulosta päiväkotiin, ja lapsen hoidon aloituksesta yksilöllisesti jokaisen perheen kanssa, kuunnellen vanhempien tuntemusta lapsestaan. Jokainen perhe arvioi pehmeän laskun pituuden tarpeen lapsensa kohdalla.
- Muistetaan, että ensivaikutelma luo pohjan kasvatuskumppanuuden syntymiselle. Kun kasvatuskumppanuuden aloitus onnistuu, on mahdolliset huolen aiheetkin helpompaa ottaa esille.
- Vastuuhoitaja kokoaa vanhemmilta saadun tiedon (lomakkeet ja keskustelut) lapsesta ja hänen kasvuympäristöstään ja kertoo tiimilleen olennaiset asiat ennen lapsen hoidon aloitusta päiväkodissa.

3.vaihe (Lapsi aloittaa päivähoidon päiväkodissa)

— lapsen näkökulma

- Pehmeä lasku alkaa vastuuhoidajan läsnä ollessa.
- Vastuuhoidaja keskittyy lapsen turvallisuuden tunteen luomiseen ja ylläpitämiseen. Lapsen persoonallista tapaa tutustua kunnioitetaan. Lapsi tulee päivähoitoon perheensä jäsenenä.
- Vanhemman ollessa lapsensa kanssa ryhmässä pehmeän laskun aikana, vastuuhoidaja huomioi lasta ja tutustuttaa hänet pienryhmään, jossa lapsi tulee olemaan. Vähitellen lapsi osallistuu koko ryhmän yhteisiin hetkiin (piirit, ruokailutilanteet).
- Rauhallinen ilmapiiri luo turvallisuuden tunnetta. Kiire aiheuttaa kaaosta.
- Lapsi ja vanhempi saavat ensivaikutelman päiväkotielämästä ja ryhmän toiminnasta, päiväkodin kasvatuskulttuurista.
- Vanhemman rooli on olla lapsensa tukena - vastuuhoidaja tutustuu lapseen turvallisesti vanhemman läsnä ollessa. Vanhemmalle voi antaa arjen toimintoihin liittyviä tehtäviä lapsensa ja muutaman muun lapsen kanssa toimiessa. Näin vanhempi pääsee osallistumaan päivään, eikä tunne itseään ulkopuoliseksi tai ylimääräiseksi päiväkotiryhmässä.
- Luodaan mahdollisuus rehelliseen keskusteluun molemmin puolin. Ideoita ja palautetta toiminnasta pyydetään vanhemmilta.
- Lapsi saa jäädä ilman vanhempaansa päiväkotiin päivähoitopäätöksessä sovitusta päivämäärästä alkaen. Pehmeän laskun aikana lapsi voi nauttia yhden aterian.
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (Vasu) tehdessä myöhemmin, palataan aloituskeskusteluun lapsesta ja sieltä nouseviin asioihin. Keskustelujen dokumentoinnin tarkoituksena on toimia tukena kasvatuskumppanuudessa ja olla muistin tukena, mistä on keskusteltu ja mitkä asiat ovat mietityttäneet.

KIRJALLISUUSLUETTELO

- (1) Eriksson, Esa – Arnkil, Tom Erik. 2006: Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakesin oppaita 60. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- (2) Heinämäki, Liisa. 2004: Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Stakesin oppaita 58. Saarijärvi. Gummerus kirjapaino Oy.
- (3) Kaskela, Marja - Kekkonen, Marjatta. 2006: Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.
- (4) Munter, Hilikka. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Helenius, Aili - Karila, Kirsti - Munter, Hilikka – Mäntynen, Pirkko - Siren - Tiusanen, Helena. 2002: Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva. Ws Bookwell Oy.
- (5) Ollaksen päivähoitoyksikön varhaiskasvatuksen oppimis- ja opetussuunnitelma. 2009.
- (6) Pihlaja, Päivi - Viitala, Riitta. 2004: Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Juva. WS Bookwell Oy.
- (7) Sinkkonen, Jari (toim.). 2002: Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa. WSOY.
- (8) Tamminen, Tuula. Olipa kerran lapsuus. 2004: Juva. WS Bookwell Oy.
- (9) Vilén, Marika - Vihunen, Riitta - Vartiainen, Jari - Sivén, Tuula - Neuvonen, Sohvi - Kurvinen, Auli. 2006: Lapsuus- erityinen elämänvaihe. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005: Stakes oppaita 56. Saarijärvi. Gummerus kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. 1999: Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.